herpy

WARANY

Line-tailed Pygmy Monitor

Varanus caudolineatus

Varanus caudolineatus to jeden z najmniejszych waranów świata: dzienny, częściowo nadrzewny waran karłowaty o długości 25-32 cm, pochodzący z suchych zarośli zachodniej Australii. Żyje w szczelinach pod luźną korą i w dziuplastych drzewach, żywi się owadami i małymi jaszczurkami i jest rzadko spotykany w niewoli. Gatunek był rozmnażany w niewoli, ale wiedza o jego utrzymaniu jest skąpa, a część tego poradnika opiera się na pokrewnych waranach karłowatych.

Rodzina: Varanidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**25-32 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Półpustynia**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**80 × 50 × 100 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**28-34 °C**
Miejsce wygrzewania	**45-55 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**30-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**3-6 jaj**
Zniesienia w roku	**2-4**
Inkubacja	**77 dni** przy 29-31 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Varanus caudolineatus należy do waranów karłowatych (podrodzaj *Odatria*) i został opisany w 1885 roku przez George'a Alberta Boulengera. Ogon jest krótki, szeroki i spłaszczony, najwyżej 1,25 raza dłuższy od ciała, z silnie kilowatymi łuskami ułożonymi w pełne pierścienie. Za kilkoma plamami w przedniej części ogon ma od czterech do sześciu przerywanych podłużnych pasków, od których gatunek wziął swoją nazwę naukową (*caudolineatus* oznacza "z liniami na ogonie"). Barwa podstawowa jest szarawa do żółtawej, z dużymi brązowymi do czarnych plamami, a niektóre osobniki mają rdzawobrązowy pas wzdłuż grzbietu. Głowa i szyja są ciemniejsze i gęściej plamiste, a przez skroń biegnie wyraźny ciemny pasek. Blisko spokrewniony *Varanus gilleni* ma bardziej zaokrąglone, mniej wystające łuski na grzbiecie i niemal niepoplamiony brzuch.

Całkowita długość sięga około 32 cm. Dorosłe osobniki mierzą prawdopodobnie 25-32 cm; dolna granica w ramce jest szacunkiem. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową przy długości od pyska do kloaki około 9 cm, a największe dochodzą do 13 cm w przypadku samców i 12 cm w przypadku samic. Populacje północne są większe od południowych i bardziej przypominają *V. gilleni*. Samce są być może nieco większe od samic, ale różnica nie jest pewna. Masa ciała nie jest znana.

Gatunek jest rzadki w niewoli i rozmnażany znacznie rzadziej niż *V. gilleni*. W ogrodach zoologicznych odnotowano tylko dwa osobniki, oba samce w Europie. Gatunek był rozmnażany przez kilka pokoleń i istnieją dane dotyczące zniesień, inkubacji i młodych, ale prawie nic o samym utrzymaniu. Temperatury, wymiary terrarium i pokarm opierają się więc na dzikich zwierzętach i pokrewnych waranach karłowatych, zwłaszcza *V. gilleni* i *Varanus similis*.

Zobowiązanie na lata: zwierzę jest małe i nie wymaga ani dużego terrarium, ani drogiego pokarmu, ale potrzebuje ciepłego i jasnego terrarium przez cały rok, żywych owadów oraz opiekuna gotowego dostosowywać hodowlę na bieżąco, bo nie ma gotowych odpowiedzi. Długość życia w niewoli nie jest znana; liczba w ramce to szacunek na podstawie pokrewnych waranów karłowatych, a zwierzę należy traktować jako odpowiedzialność na wiele lat.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

Występowanie i środowisko

Varanus caudolineatus występuje wyłącznie w Australii Zachodniej. Miejscem typowym jest Champion Bay koło Geraldton, a poza tym gatunek notowano od Carnarvon i Minilya na zachodzie po Laverton i Lake Nabberu na wschodzie oraz od Tambrey Station i Meekatharra na północy po Cadoux na południu, m.in. także w okolicach Yalgoo, Cue i Nannine. Zasięg rozciąga się od wybrzeża przy Geraldton i Carnarvon w głąb suchego i półsuchego interioru stanu.

Nie występuje w pozostałej części Australii. Gatunek łatwo pomylić z *Varanus gilleni*, który żyje m.in. w środkowej Australii, ale według obecnych stwierdzeń zasięgi obu gatunków się nie pokrywają.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Varanus caudolineatus żyje w zaroślach, otwartych lasach i na terenach trawiastych zdominowanych przez akacje (m.in. mulgę) i trawy spinifex. Zwierzęta przebywają na drzewach i chowają się w szczelinach pod luźną korą, w dziuplastych pniach mulgi i eukaliptusów oraz wśród głazów. Pokarmu szukają jednak często na ziemi i potrafią wchodzić do nor w pogoni za zdobyczą.

Gatunek jest aktywny w dzień, ale stosunkowo mało ruchliwy. Aktywność zaczyna dopiero w najcieplejszych godzinach, gdy temperatura dojdzie do 30-45 °C, i zwykle oddala się tylko na około 34 m od swojego drzewa. Z tego samego drzewa korzysta mniej więcej przez trzy dni z rzędu i może pozostawać w nim do 15 dni, nie opuszczając go. Kilka osobników może dzielić niewielki teren: do czterech zwierząt może żyć na 500 m², a samce i samice są wobec siebie dość tolerancyjne. Kopulacje przypadają prawdopodobnie na lipiec i sierpień, a samice składają jaja w listopadzie i grudniu, czyli na początku australijskiego lata. Klimat jest suchy, z bardzo gorącymi dniami.

Hodowla

TERRARIUM

Jedno zwierzę lub para potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 80 × 50 × 100 cm (długość × szerokość × wysokość), a wysokość jest ważniejsza niż powierzchnia dna, bo gatunek żyje na pniach i pod korą. Im większe, tym lepiej.

Urządź terrarium z wieloma ciasnymi kryjówkami. Rurki korkowe, kora korkowa na tylnej ścianie i pionowe pnie z luźną korą dają szczeliny, jakich gatunek szuka w naturze. Kryjówki mają być ciasne, żeby zwierzę mogło się w nie wcisnąć. Nie usuwaj kryjówek, żeby wywabić zwierzę: wtedy będzie zestresowane, a nie oswojone.

Podłoże powinno być na tyle głębokie, by zwierzę mogło kopać, a wilgoć utrzymywała się na dole: odpowiednie jest 5-10 cm ziemi zmieszanej z piaskiem. Część podłoża utrzymuj lekko wilgotną, żeby mogła służyć jako miejsce do składania jaj. Dobrym miejscem gniazdowym jest skrzynka lęgowa lub głęboka kuweta z wilgotną ziemią i piaskiem, umieszczona wysoko w terrarium.

Źródła ciepła muszą być osłonięte: wszystkie żarówki i spoty powinny znajdować się za siatką lub w oprawach, żeby zwierzę nie mogło się poparzyć. Drzwiczki muszą się szczelnie zamykać. Warany karłowate znajdą każdą szczelinę, a zwierzę o długości 25 cm ucieknie przez mały otwór.

Młode można na początku trzymać w mniejszym pojemniku lub małym terrarium o wymiarach około 60 × 30 × 30 cm, ale w miarę wzrostu trzeba je przenosić do większych.

TEMPERATURA

Varanus caudolineatus jest aktywny, gdy powietrze ma 30-45 °C, więc terrarium musi zapewniać możliwość osiągnięcia wysokich temperatur.

- Tło w dzień: 28-34 °C.
- Miejsce do wygrzewania: 45-55 °C na powierzchni gałęzi lub kamienia, mierzone termometrem na podczerwień. Zacznij od dolnej granicy.
- Noc: 20-24 °C. Noc może być chłodniejsza niż dzień, ale nie może być zimno.
- Potrzebny jest duży gradient temperatur, żeby zwierzę samo mogło wybierać między miejscem do wygrzewania a chłodną kryjówką.

Używaj spotów halogenowych lub innych żarówek grzewczych z termostatem i mierz temperaturę zarówno powierzchni, jak i powietrza. Zwierzęta, które cały dzień leżą w kryjówce i nie wychodzą się wygrzewać, są albo wychłodzone, albo zestresowane. Nie wiadomo, czy gatunek potrzebuje chłodnego okresu zimowego.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Varanus caudolineatus pochodzi z suchych terenów Australii Zachodniej, a wilgotność powietrza w terrarium powinna wynosić około 30-60 %, z wilgotniejszym rogiem na dole w podłożu i suchszym powietrzem przy miejscu do wygrzewania.

Zapewnij niską, stabilną miskę ze świeżą wodą, wymienianą codziennie. Zwierzę prawdopodobnie pije też krople ze zraszanych powierzchni, więc wystarczy lekkie zraszanie części terrarium kilka razy w tygodniu. Dbaj o dobrą wentylację i unikaj stale mokrego podłoża, które prowadzi do grzybicy i problemów ze skórą.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Varanus caudolineatus jest aktywny w dzień i wygrzewa się w cieple, więc najlepiej czuje się przy silnym świetle i UVB. Użyj świetlówki UVB (T5 lub podobnej) zamontowanej nad ulubionym miejscem odpoczynku, tak aby indeks UV przy miejscu do wygrzewania wynosił około 3-4 (strefa Fergusona 3), i ewentualnie dodatkowego spota UV włączanego na krótko każdego dnia. Strefa jest szacunkiem wynikającym z tego, że gatunek dużo się wygrzewa. W pozostałej części terrarium musi być cień.

Światło powinno być włączone 12 godzin dziennie. Zapewnij mocną żarówkę dzienną lub spot halogenowy przy miejscu do wygrzewania. Wymieniaj świetlówki UVB zgodnie z zaleceniami producenta, zwykle po 12 miesiącach, bo emisja UV spada, nawet jeśli świetlówka nadal świeci.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze *Varanus caudolineatus* żywi się głównie stawonogami: karaczanami, szarańczakami i innymi owadami, pająkami i skorpionami, a rzadziej skolopendrami, chrząszczami, cykadami i ćmami. Zjada też małe jaszczurki, zwłaszcza gekony, a gekony zbyt duże, by je obezwładnić, mogą zostać zaatakowane, żeby zdobyć odrzucony ogon. Odpowiada temu dieta z żywych owadów w niewoli.

W niewoli dieta składa się z: - Karaczanów (np. dubia), szarańczy i świerszczy odpowiedniej wielkości, tak by owady nie były większe od głowy zwierzęcia. - Urozmaicenia: duża szarańcza z ruchomymi skrzydłami wywołuje u waranów karłowatych silną reakcję łowczą. - Od czasu do czasu małego kawałka mięsa lub mysiego oseska, zwłaszcza dla ciężarnych samic, ale nie jako podstawowego pokarmu.

Oprószaj pokarm wapniem i suplementem multiwitaminowym; zapotrzebowanie na D3 zależy od tego, ile UVB otrzymuje zwierzę. Na początek dorosłe osobniki dostają 3-4 małe posiłki w tygodniu, a młode częściej; dostosuj to do kondycji ciała. Warany karłowate chętnie jedzą za dużo, więc otyłość stanowi ryzyko. Ciężarnym samicom podawaj więcej białka i

suplementów.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Varanus caudolineatus jest tak mały, że ugryzienia i pazury raczej nie powodują poważnych obrażeń, ale zwierzę potrafi zarówno ugryźć, jak i podrapać, więc obchodzenie się z nim powinno być spokojne i krótkie. Uderzenia ogonem przy tej wielkości raczej nie stanowią problemu. Warany karłowate z hodowli mogą się oswoić, natomiast dzikie osobniki są płochliwe i uciekają lub się chowają, co jest naturalnym zachowaniem, a nie oznaką choroby. Nie usuwaj kryjówek, żeby wywabić zwierzę.

Bierz zwierzę do ręki tylko wtedy, gdy jest to konieczne, i pozwól mu samemu wejść na otwartą dłoń. Nigdy nie chwytaj za ogon. Myj ręce przed i po kontakcie, bo warany mogą przenosić salmonellę; dotyczy to także sytuacji, gdy dotykało się tylko wyposażenia terrarium. Dzieci nie powinny brać zwierzęcia do rąk bez nadzoru.

W naturze gatunek jest tolerancyjny społecznie: kilka osobników może dzielić teren, a samce i samice są wobec siebie dość spokojne. W niewoli trzyma się go pojedynczo lub w parach. Zacznij od jednego zwierzęcia albo pary, którą da się rozdzielić, jeśli pojawią się konflikty. Podobnie jak u *Varanus gilleni* samca wyjmuje się, zanim samica złoży jaja.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Wielkość i ubarwienie nie są u *Varanus caudolineatus* pewną cechą płci, a samce są co najwyżej nieco większe od samic. Za to płeć łatwo określić, prześwietlając nasadę ogona silnym źródłem światła w ciemnym pomieszczeniu: hemipenisy samca widać jako podłużne czerwone owale, a samica ich nie ma. Metoda działa u wielu małych gatunków już od długości od pyska do kloaki około 5 cm.

Samice osiągają dojrzałość płciową przy długości od pyska do kloaki około 8-9 cm, a samce przy około 9 cm. Wiek nie jest znany, ale prawdopodobnie wynosi około dwóch lat, jak u dobrze karmionego *Varanus similis*.

GODY I KOPULACJA

W naturze kopulacje przypadają prawdopodobnie na lipiec i sierpień. Parę można trzymać razem przez cały rok, jak u blisko spokrewnionego *Varanus gilleni*, najlepiej z okresami rozdzielenia w czasie australijskiej zimy (od maja do września). Samiec goni samicę, bada ją językiem i drapie po grzbiecie, a kopulacja może odbywać się w kryjówce.

Dobrze karm samicę przed kopulacją i po niej. Wyjmij samca odpowiednio wcześnie, zanim samica będzie składać jaja, żeby mogła je złożyć bez stresu. U bliskiego krewnego *Varanus similis* jaja są składane mniej więcej cztery do sześciu tygodni po kopulacji, a zwiększony apetyt samicy i grubsze ciało są oznaką, że kopulacja się powiodła.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samice *Varanus caudolineatus* składają 3-6 jaj w jednym zniesieniu, w naturze w listopadzie i grudniu. Dzikie samice mogą odbyć do czterech zniesień w sezonie, a w niewoli zwykle są to dwa-trzy zniesienia w roku. Dlatego przez cały sezon zapewniaj samicy obfity pokarm i wapń.

Przygotuj skrzynkę lęgową, np. drewnianą skrzynkę wypełnioną mieszanką ziemi i piasku, wysoko w terrarium lub głęboką kuwetę na dnie z temperaturą co najmniej 27 °C. Najlepiej zaoferuj kilka miejsc. U pokrewnego *Varanus similis* jaja są głęboko zakopywane, a gniazdo starannie zasypywane. Po złożeniu jaj samica musi być obficie karmiona, żeby doszła do siebie.

INKUBACJA

Jaja *Varanus caudolineatus* wykluwają się po około 77 dniach w temperaturze 29-31 °C. Dane opierają się na niewielu jajach.

Przenoś jaja ostrożnie i trzymaj je tą samą stroną do góry, żeby ich nie obracać. Zaznacz górę. Umieść je do połowy zagłębione w wilgotnym perlicie lub wermikulicie w zamkniętym plastikowym pojemniku z małymi otworami wentylacyjnymi w inkubatorze. Jaja lepiej znoszą suchość niż nadmiar wilgoci: mokre podłoże szybko powoduje nieodwracalne szkody. Po 2-3 tygodniach wkrop trochę wody w rogi pojemnika, nie dotykając jaj.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode *Varanus caudolineatus* po wykluciu mają około 12 cm długości całkowitej, 5 cm od pyska do kloaki i ważą 1,5-2,5 g. Podobnie jak u pokrewnych waranów karłowatych młode od pierwszych dni jedzą małe świerszcze, karaczany i szarańczę oprószone witaminami i można je trzymać razem przez pierwsze miesiące, dopóki nie da się rozpoznać płci albo nie pojawią się problemy przy karmieniu. Wtedy trzeba je rozdzielić, żeby uniknąć ugryzień i stresu.

Młode trzyma się w małym terrarium z kryjówką, niską miską z wodą, ogrzewaniem i UVB. Do czasu zagojenia się pępka używaj na dnie ręczników papierowych, a potem przejdź na ziemię z piaskiem. Tempo wzrostu nie jest znane.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Zdrowie i częste błędy

Varanus caudolineatus ma w niewoli te same typowe problemy co inne małe, dzienne warany:

- Zbyt niska temperatura lub brak miejsca do wygrzewania, co prowadzi do złego trawienia i braku apetytu.
- Otyłość u zwierząt, które dostają za dużo pokarmu lub zbyt tłusty pokarm (oseski codziennie).
- Niedobór wapnia i D3 przy braku UVB lub suplementów: miękkie szczęki, krzywe kończyny i drżenie.
- Problemy ze skórą i grzybica przy stale mokrym podłożu.
- Pasożyty i stres u świeżo zakupionych zwierząt odłowionych z natury. Zleć badanie zwierzęcia na robaki jelitowe i pierwotniaki u weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów.
- Problemy ze składaniem jaj (zaleganie jaj) u samic bez odpowiedniego miejsca do składania jaj lub ze zbyt małą ilością wapnia.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełny ogon i jest aktywne w cieple. Udaj się do weterynarza, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je przez kilka tygodni lub leży apatycznie w kryjówce w środku dnia. Zawsze dbaj o higienę, bo warany mogą przenosić salmonellę.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.